

Ärende 5- Översyn av åtgärdsprogram för luftkvalitet

Luftvårdsförbundet i Göteborgsregionen har fått Naturvårdsverkets och Statskontorets rapporter *Översyn av åtgärdsprogram för luftkvalitet* på remiss. Svar sker senast den 30 juni till Miljödepartementet.

BESKRIVNING AV ÄRENDET

Bakgrund och syfte

Om luftens föroreningshalter blir för höga ska en länsstyrelse eller kommun ta fram ett åtgärdsprogram för att förbättra luftkvaliteten. Sedan 2004 har 15 program upprättats. Fem av dessa har avslutats eftersom luftkvaliteten åter har varit god. I övriga tio fall är föroreningshalterna fortfarande höga, trots att flera av programmen har funnits under lång tid.

Naturvårdsverket och Statskontoret har fått i uppdrag att se över åtgärdsprogrammen för luftkvalitet. Statskontoret ska genomföra en översyn och analys gällande åtgärdsprogrammen för luftkvalitet med fokus på systemets utformning. Naturvårdsverket ska fokusera på och föreslå hur regelverket kan förändras vad gäller kontrollen av luftkvalitet så att de brister som uppmärksammas åtgärdas.

Sammanfattning Naturvårdsverkets förslag

Naturvårdsverkets förslag syftar till att skärpa det befintliga regelverket samt skapa bättre förutsättningar för de berörda aktörerna att kunna bedriva ett effektivt och mer proaktivt luftvårdsarbete. Förslagen är utformade för att Sverige i det korta perspektivet ska undvika överskridanden och böter från EU, men i ett längre perspektiv förbättras också förutsättningarna för att uppnå miljökvalitetsmålet frisk luft.

Naturvårdsverket bedömer att konsekvensen av förslagen blir att Naturvårdsverket får en utökad roll i systemet generellt samt bättre insyn i och fler möjligheter att påverka och stödja det lokala och regionala arbetet med åtgärdsprogram och kontroll.

För kommunerna innebär förslagen ett visst utökat resursbehov, men samtidigt kommer deras arbete underlättas genom förenklade regelverk, ökat stöd i form av tillgång till nationella modelleringar, utvecklade IT-verktyg, förbättrad vägledning från

Naturvårdsverket samt ökad tillgång till nationella resurser som nationellt referenslaboratorium för mätningar av luftkvalitet.

Sammanfattning av Statskontorets förslag

Enligt Statskontorets finns två orsaker till att åtgärdsprogrammen inte har avsedd effekt. För det första är det svårt för de kommuner och länsstyrelser som tar fram programmen att bedöma vilka åtgärder som är mest verkningsfulla. För det andra är det svårt för de berörda aktörerna att komma överens om de mest verkningsfulla åtgärderna, bland annat eftersom de har rådighet över olika verktyg för att förbättra luftkvaliteten, men inte över varandra. Det ledet till att åtgärdsprogrammen tar lång tid att ta fram och de brister i kvalitet.

Statskontoret föreslår att Naturvårdsverket beslutar direkt om kommunen eller länsstyrelsen ska ta fram åtgärdsprogram, istället för att låta beslutet gå via länsstyrelsen. Vidare ska Naturvårdsverket förbättra vägledningen i arbetet med åtgärdsprogram, kvalitetsgranska fastställda program utifrån kraven i regelverken och återkoppla till berörda aktörer samt följa upp åtgärdsprogrammen.

Bedömning

Luftvårdsförbundet stödjer generellt de förslag som Naturvårdsverket och Statskontoret föreslår för att skapa bättre förutsättningar för att bedriva ett proaktivt och effektivt luftvårdsarbete. Luftvårdsförbundet vill lämna följande synpunkter.

Förbättrad kontroll av luftkvaliteten

Förslaget att SMHI får i uppdrag att årligen göra en nationell modellering av luftkvaliteten för alla tätorter i Sverige samt att utveckla det nationella modelleringsverktyget SIMAIR är positivt. Det ökar jämförbarheten mellan tätorterna. I sammanhanget bör dock tätort definieras tydligare. Storstäderna har oftast utvecklat och gör egna modelleringar vilket de bör kunna fortsätta med. En risk som kan uppstå är att de nationella modelleringarna inte stämmer överens med de lokala storstädernas modelleringar, och för detta måste det finnas en hantering.

Bra om Referenslaboratoriet för tätortsluft – mätningar (Reflab - mätningar) förstärks för att fortsatt stödja och säkra kvaliteten av luftövervakningen vad gäller harmonisering och standardisering. Förslaget med mobila mätstationer kan vara en tillgång i detta arbete. Om de mobila mätstationer också användas för mätningar i kommuner som inte genomför

indikativa eller kontinuerliga mätningar måste det vara tydligt att kommunen ansvarar för kontroll av miljökvalitetsnormerna.

Bra med tydligare återkoppling kring kontrollstrategierna. Det ger en ökad trygghet och tyngd i arbetet för kommuner och samverkansområden att kontroll sker på rätt sätt.

Förändringar i åtgärdsprogrammen och Kompletterande regelverk

Det är en fördel om Naturvårdsverket kan rapportera behov av åtgärdsprogram direkt till berörda kommuner och samtidigt ge tydlig vägledning vid framtagande och genomförande av ett åtgärdsprogram. Om Naturvårdsverket också kan stötta kommuner som överskrider den övre utvärderingströskeln att ta fram en förebyggande luftkvalitetsstrategi (FLIS) så ökar möjligheten för ett proaktivt luftvårdsarbete. Kopplingen mellan kravet på att ta fram en kontrollstrategi och vad som behöver göras vid överskridande blir tydligare om Naturvårdsverket får ansvar för hela kedjan.

Statskontoret lyfter frågan om tillsyn för att kontrollera att åtgärderna i åtgärdsprogrammen genomförs. Luftvårdsförbundet ser gärna att Statskontoret får möjlighet att utreda frågan vidare.

Förslaget med en nationell åtgärdsplan är bra. Då resultat från kommunernas kontroll utgör en grund för framtagande av en nationell åtgärdsplan är det viktigt att kommunerna i sammanhanget kan lyfta åtgärder som de inte har rådighet över för att påverka förslag till nationella åtgärder och styrmedel.

Verktyg och mandat i åtgärdsprogrammen

Flera av de verktyg som tas upp har efterfrågats av kommuner och Luftvårdsförbundet instämmer i Naturvårdsverkets bedömning att dessa verktyg har en stor potential att bidra till att minska luftföroreningshalterna.

Särskilt viktigt är att få fram stöd för hur luftkvalitet och miljökvalitetsnormerna kan hanteras i fysisk planering för att möjliggöra en långsiktigt hållbar planering så att miljökvalitetsmålet frisk luft och FN:s globala hållbarhetsmål uppnås.

Genomförande

Naturvårdsverket poängterar att flera av förslagen hänger ihop eller är beroende av varandra och om de implementeras som helhet skapas synergier. Det är svårt att utläsa en tidsplan för implementeringen. Det är därför av vikt att de delar som kan implementeras omgående görs även om resultatet inte visar sig fullt ut förrän alla delar är på plats.

Beslutsunderlag

Rapporterna *Översyn av åtgärdsprogram för luftkvalitet* på remiss från Naturvårdsverket och Statskontoret finns [här](#).

Förslag till beslut

Godkänner förslag till skrivning daterad 2020-05-26.